

Schoolportret Vathorst College

Arnoud Alting van Geusau
Judit Hódos
Liselotte van Loon-Dijkers

September 2016

Inhoud

1. Inleiding
2. Missie, uitgangspunten en vernieuwings-DNA
3. Vernieuwing
4. Curriculum
5. Schoolorganisatie
6. Didactische aanpak
7. Gebouw en buitenwereld
8. Pedagogisch klimaat
9. Andere doelen
10. Differentiële leerbehoeften
11. Organisatie en kwaliteit van docenten

Inleiding

Een consortium van tien scholen, het Kohnstamm Instituut en de Universiteit van Amsterdam (Research Institute Child Development and Education) voert een driejarig onderzoek uit naar toekomstgericht onderwijs. Het Vathorst College in Amersfoort is een van de deelnemende scholen. In het onderzoek wordt geïnventariseerd hoe vernieuwingscholen 'andere doelen' (niet-cognitieve doelen) stimuleren, en hoe de scholen omgaan met verschillen tussen leerlingen. Ook wordt gekeken hoe de effecten van het onderwijs gemeten kunnen worden, en worden meetinstrumenten ontwikkeld om de opbrengsten op de 'andere doelen' te bepalen.

In dit schoolportret wordt een weergave van het Vathorst College gegeven. Dit schoolportret is opgezet met behulp van het schoolplan en interviews met de schoolleiding, docenten en leerlingen. Hierbij willen wij hen van harte bedankt voor hun medewerking.

Missie, uitgangspunten en vernieuwings-DNA

In 2005 is het Vathorst College opgericht naar aanleiding van het ontstaan van de nieuwe wijk Vathorst. De onderwijsgroep in Amersfoort miste een vernieuwingschool en wilde deze stichten in Vathorst. Onder leiding van oud-directeur Ed van de Veer is het concept voor de school bedacht. De school vindt een positieve levenshouding belangrijk, en is gebaseerd op het sociaal constructivisme. Een dergelijke houding stimuleert, en het opdoen van kennis en vaardigheden hangt allereerst van het denken en doen van de leerling af. De docent geeft hierbij de richting aan. De school heeft vier pijlers, weergegeven in onderstaande tabel.

Pijler	Betekenis volgens het schoolplan 2015-2019
Kunst	Het kunstonderwijs op het Vathorst College helpt je om kritisch te denken. Het draagt ook bij tot het vergroten van je creativiteit, zelfkennis, zelfvertrouwen en verbeeldingskracht. Het stimuleert je vermogen tot nadenken over jezelf – reflectie – zodat je door het beleven ervan op zoek kunt gaan naar schoonheid en troost.
Thematisch onderwijs	Het Vathorst College biedt je in de onderbouw thema's aan. We stimuleren daardoor dat je de samenhang van de verschillende vakken ervaart.
Zelfverantwoordelijk leren	Je moet eigen regie nemen. Jij weet zelf het beste wat je nodig hebt om verder te komen en welke stappen je daarvoor moet zetten. Dan moet je wel kritisch kunnen nadenken over je eigen handelen – reflectie. Je kwaliteiten en de dingen die je al beheerst zijn hierbij steeds de uitgangspunten. Je wordt dus op een positieve manier benaderd. Van daaruit bouw je, samen met andere leerlingen en met de docenten, verder aan je eigen ontwikkeling (sociaal constructivisme). Door goed naar jezelf te kijken kom je er ook achter hoe je leerproces werkt en op welke manieren je het beste leert (leerstrategieën of leerstijlen). Het Vathorst College legt een sterk accent op samenwerking.
Digitaal leren	Het is goed om te experimenteren met allerlei digitale middelen die je kunnen ondersteunen en je daardoor kunnen helpen om tot innoveren te komen. Daardoor ontdek je sneller wat bij jou past en groei je uit tot een zelfverantwoordelijke burger. ICT stelt je in staat om altijd en overal te leren en te werken in je eigen tempo (gepersonaliseerd leren).

Door de jaren heen is de sfeer en het belang van kunst altijd hetzelfde geweest. Wel zijn de pijlers in de loop van de jaren aangescherpt. Kunst en cultuur zijn volgens schoolleiders, docenten en leerlingen de belangrijkste kenmerken van de school. Kunst speelt een centrale rol bij de ontwikkeling van leerlingen, bij de contacten tussen leerlingen onderling, en bij de contacten tussen leerlingen en docenten. Er is een goede sfeer op de school en leerlingen kunnen zichzelf zijn op het Vathorst College, wat wordt gestimuleerd door de kunstvakken en de vele feedback die leerlingen van elkaar en van het docententeam ontvangen. Vanaf de opening van de school hebben zelfstandigheid en motivatie van leerlingen een centrale rol gespeeld, ondanks dat het niet altijd pijlers zijn geweest. Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces krijgen leerlingen vanaf de start op de school aangeleerd. Leerhuizen zijn belangrijk om deze zelfstandigheid te stimuleren, en om leerlingen individueel te kunnen begeleiden.

In de eerste jaren van het bestaan van de school was alles erg vrij. In de loop van de jaren zijn aanpassingen gedaan, zoals het instellen van een bevorderingsnorm en het duidelijker stellen van verwachtingen jegens de leerlingen. Voornamelijk in de zelfstandigheid van leerlingen worden experimenten uitgevoerd en de leerlijnen uitgestippeld. Bij de start van de school kregen leerlingen zeer veel zelfstandigheid, maar dit is in de loop der jaren op een aantal vlakken verminderd. Momenteel zit de school in een transitiefase: onderdelen van de (keuze-)vrijheid van leerlingen uit de eerste jaren komen terug.

De school heeft in 2016 haar missie geherformuleerd.

De bedoeling (de missie/ziel) van het Vathorst College:

Wij halen het beste uit onszelf, de ander en de wereld, waarbij ieder leert op een manier die bij hem/haar past.

De principes van waaruit wij werken:

- * Positiviteit
- * Gezien en gehoord worden vanuit gelijkwaardigheid
- * Hoofd, hart en handen (kennis, persoonlijke ontwikkeling, vaardigheden)
- * Richting, ruimte, ruggensteun

Er is op het Vathorst College een breed draagvlak voor deze missie, en volgens de schoolleiding zal vrijwel iedereen op de school de vier pijlers benoemen als de belangrijkste kenmerken van de school. Bovendien is de school onderscheidend in de openheid en bereidheid van leerlingen om zelf aan de slag te gaan. Leerlingen op het Vathorst College staan minder in de 'consumeerstand' dan op andere scholen.

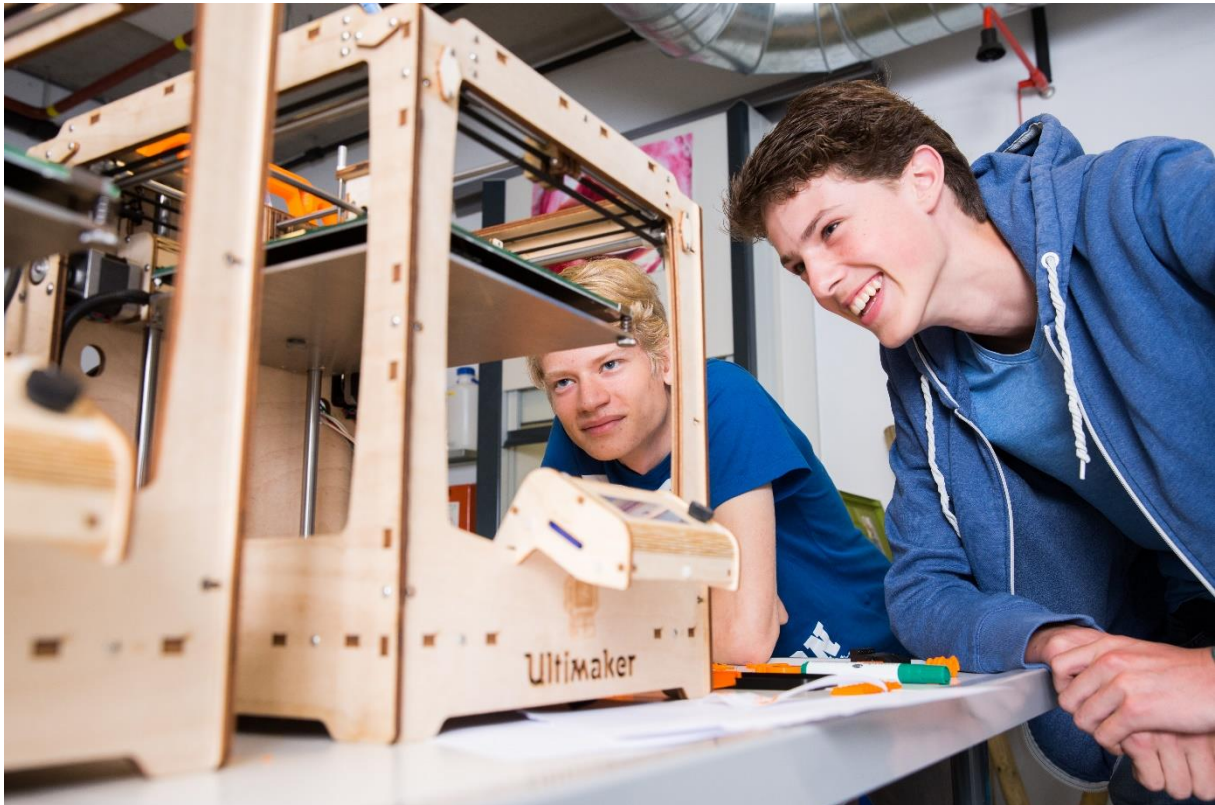
De school heeft veel vernieuwingselementen, zoals leerpleinen, kunstdisciplines en keuzemomenten. Leerhuizen zijn op dit moment in ontwikkeling. De school verdiept op dit moment ook het thematisch onderwijs in de onderbouw. Met thematisch onderwijs wordt vakinhoud geïntegreerd aangeboden. Een valkuil is dat door de intensieve samenwerking tussen collega's, de individuele leerprocessen van leerlingen minder aandacht krijgen.

Het ultieme doel van de school is om maatwerk voor elke leerling te leveren. Dit houdt in dat elke leerling waar nodig een gepersonaliseerd programma kan krijgen. Medewerkers en leerlingen zijn tevens van mening dat feedback een belangrijkere rol zou moeten spelen dan beoordelingen of cijfers, zodat leerlingen geholpen worden in hun ontwikkeling. Momenteel ligt voornamelijk in de bovenbouw de nadruk meer op cijfers, vooral omdat in die leerjaren naar de examens wordt toegewerkt. De rol en het belang van cijfers tegenover persoonlijke groei in een veilige maar uitdagende omgeving is een dilemma waar het Vathorst College dagelijks mee te maken heeft. De

school wil altijd een vernieuwingschool blijven en zich blijven ontwikkelen. Vernieuwing moet niet hierbij niet het doel zijn, maar moet bijdragen tot het best mogelijke onderwijs voor leerlingen.

De school is een vernieuwingschool en wil dit ook blijven. Iedereen staat open voor innovatie, en je ziet het terug in uiteenlopende aspecten op de school zoals eerder is beschreven. Het Vathorst College is continu bezig te vernieuwen. Het is hierbij wel zaak om keuzes te maken en niet teveel tegelijk te willen. Dit jaar is daarom voor een aantal speerpunten gekozen, die richting zullen geven aan de ontwikkelingen van de komende jaren. Een teamleider zegt: "Het kan altijd beter, en je streeft altijd naar verbetering. We zijn ook constant bezig met reflecteren, en daar hebben ook de leerlingen een grote stem in".

Vernieuwing

Er lopen in schooljaar 2016-17 een aantal relatief ingrijpende vernieuwingstrajecten. Zo worden er in twee onderbouwleerhuizen en in de leerhuizen van de tweede fase pilots gedaan met een nieuwe vorm van roosteren. Leerlingen kunnen daarbij meer keuzes maken wanneer ze welk vak volgen en/of aan welk vak werken, en er komen mogelijkheden om meer uren te volgen van vakken die een leerling lastig vindt. De doelen van deze ontwikkeling zijn meer maatwerk en gepersonaliseerd leren voor de leerlingen, effectievere lestijd en hogere examencijfers voor de vakken die leerlingen lastig vinden. Uiteraard vergt dit een grote mate van zelfkennis en verantwoordelijkheid van leerlingen, en wellicht ook sturing vanuit de mentoren. Hoe dit organisatorisch vorm krijgt zal komend jaar in de praktijk worden uitgewerkt.

Alle leerhuizen krijgen ook steeds meer autonomie: het team docenten dat op het leerhuis werkt mag beslissingen nemen die bijdragen aan de kwaliteit van het onderwijs. Docenten gaan met elkaar een leerhuis managen, waardoor het een soort deelscholen worden.

Daarnaast lopen de ontwikkelingen van het thematische onderwijs en zelfverantwoordelijk leren

door. De thema's worden herzien om minder strak aan cultuurhistorische periodes gelinkt te zijn, maar meer met thema's in de maatschappij. Voor zelfverantwoordelijk leren zijn leerlijnen en rubrics gemaakt, die in nieuw te ontwikkelen thema's en lesmateriaal worden ingebed.

Curriculum

Binnen het Vathorst College draait het curriculum niet alleen om het overdragen van inhoud. Ook de vier pijlers en creatieve vaardigheden spelen een belangrijke rol, wat het curriculum anders maakt dan op andere scholen. De resultaten in de onderbouw zijn nog grotendeels gebaseerd op inhoudelijke kennis, al is ook hier een transitie gaande: de school wil ook de andere ontwikkelingen die leerlingen doormaken inzichtelijk maken. In de bovenbouw staat deze transitie nog meer in de kinderschoenen in verband met de noodzaak voor schoolexamencijfers. Niet alle medewerkers vinden de vakinhoud van het curriculum vernieuwend. De manier waarop de stof wordt aangeboden, thematisch en in een brede variëteit van werkvormen, vindt iedereen wel vernieuwend.

Op het Vathorst College is het onderwijs thematisch georganiseerd. Een thema beslaat een periode van zes weken, en elk schooljaar heeft daardoor zes thema's. Alle vakken proberen wat betreft vakinhoud bij het thema aan te sluiten, maar zijn hier niet toe verplicht. Voorbeelden van thema's zijn 'Duurzaamheid', 'de Industriële Revolutie' en 'de Gouden Eeuw'. Momenteel worden de thema's herzien om beter aan te sluiten bij huidige maatschappelijke ontwikkelingen. Leerlingen vinden het prettig dat alle vakken met elkaar verbonden zijn door het thematisch onderwijs. Een keerzijde van thematisch onderwijs is volgens leerlingen dat er minder ruimte is om te oefenen en te automatiseren van bijvoorbeeld vocabulaire of spellingsregels.

Het curriculum is sterk gericht op de kunstvakken: "Het is een nieuwe taal om jezelf te uiten en draagt bij aan de persoonsontwikkeling", zoals een schoolleider verwoordt. De matinée, een lesblok op dinsdagmiddag waarbij leerlingen in de eerste twee jaren les krijgen van een docent over zijn of haar passie of hobby (zoals song writing, moleculair koken, robots bouwen en stage fighting), is ingebed in het onderwijs. Nu algemene natuurwetenschappen geen verplicht vak meer is op middelbare scholen, is op het Vathorst College een nieuw vak in ontwikkeling: wetenschap en filosofie.

Bovendien wordt een doorlopende leerlijn voor vaardighedenonderwijs ontwikkeld: "Het doel daarvan is om leerlingen en docenten handvaten te geven om de stand van zaken te meten, ontwikkeling te stimuleren en transfer te realiseren tussen verschillende vakken", zegt een van de coördinatoren. Wanneer gekeken wordt naar samenwerken en afspraken maken binnen een groepje op school zegt hij: "Als we dat leerproces explicieter maken, worden leerlingen zich meer bewust van de stappen die zij hierin zetten, en hoe zij problemen op kunnen lossen".

Vrijwel al het lesmateriaal wordt zelf ontwikkeld. Docenten hebben op het Vathorst College veel keuzevrijheid en geven zelf vorm aan het onderwijs. Zo heeft een docent geschiedenis in de examenklas 40 procent van de stof uit de reguliere methode gehaald en andere opdrachten ontwikkeld om te komen tot de eindtermen. Niet iedereen is even tevreden over al het materiaal dat nu wordt gebruikt: een aantal opdrachten kunnen beter als het gaat om het aanleren en verdiepen van vakkennis en praktische vaardigheden, bijvoorbeeld bij het gebruik van digitale middelen en bronnen. Er is geïnvesteerd in schrijftijd voor secties die hierin een slag willen maken.

Het Vathorst College is een opleidingsschool. Volgens de schoolleiding draagt dit bij aan de verspreiding van de ideeën van de school. Verder is de school sinds kort officieel een cultuurprofielschool. Hiermee wordt aantoonbaar wat ze doen, hoewel ook wordt aangegeven dat dit beperkingen kan geven. De school zal bijvoorbeeld aan eisen van een cultuurprofielschool moeten voldoen.

Schoolorganisatie

Leerlingen van verschillende leeftijden en niveaus zitten op het Vathorst College - voornamelijk in de onderbouw - bij elkaar in een leerhuis waarin plaats is voor vijf klassen. In de onderbouwleerhuizen zitten klassen uit de eerste drie leerjaren door elkaar. Daarnaast zijn de eerste twee leerjaren 'dakpan'-klassen, waarin VMBO-t en HAVO leerlingen of HAVO en VWO leerlingen samen zitten. In het derde leerjaar zijn er aparte VMBO-t klassen, omdat deze leerlingen al schoolexamens moeten maken. In het vierde leerjaar zijn de HAVO en VWO klassen ook gescheiden. Leerlingen kunnen in een dakpanklas laten zien dat zij een hoger niveau aankunnen. Het stimuleert leerlingen hun best te doen, maar kan hen ook teleurstellen wanneer het niet lukt.

Docenten werken binnen een leerhuis veel samen. Ze geven continu tegelijk les op de ruimte, waardoor ze elkaar kunnen helpen en van elkaar kunnen leren en de kwaliteit van het onderwijs omhoog gaat. Leerlingen geven wel aan dat ze af en toe de afstemming tussen docenten missen. Bovendien verschillen leerhuizen in de mate van samenwerking tussen docenten. De school probeert dit te verbeteren door de leerhuisteam meer autonomie te geven. Het doel is dat docenten en leerlingen meer keuzevrijheid en zeggenschap krijgen, en er tegelijkertijd een lagere werkdruk wordt gerealiseerd door de efficiëntere contacttijd.

Onder de schoolleiding zit een breed team van mensen die aan alle ideeën en beslissingen bijdragen. Alles wordt daardoor breed gedragen, maar het levert ook tragere trajecten op. Een docent zegt: "Onze organisatie vraagt van ons dat we scherp blijven op wat we doen en waarom we het doen. Dat

uit zich in het portfolio dat medewerkers maken om (de ontwikkeling van) hun competenties in kaart te brengen". Ook leerlingen mogen hun bijdrage leveren aan de vernieuwingen, en de leerlingenraad wordt gestimuleerd met initiatieven te komen.

Het mentoraat is een belangrijke factor voor het leerproces van de leerlingen van het Vathorst College. Mentoren in de onderbouw hebben gemiddeld drie keer per week mentorcontact met hun leerlingen. Daarbuiten zien mentoren de leerlingen in hun les en op andere momenten in het leerhuis. Het mentoraat is op het Vathorst College voor een groot gedeelte gebaseerd op didactisch coachen. In de onderbouw helpen mentoren de leerlingen voornamelijk met zelfstandigheid en plannen, maar is er ook aandacht voor zaken zoals mediawijsheid en sociaal-emotionele ontwikkeling. In de bovenbouw kiezen de leerlingen de mentor zelf en zijn de trajecten voor leerlingen voor een groter gedeelte maatwerk.

Het rooster is niet op een klassieke manier ingedeeld. Lesuren zijn in blokken ingedeeld. Een docent zegt hierover: "Op zich prima, fijne 90 minuten blokken. We hebben veranderingen voor de boeg, maar de halve blokken (lessen van 45 minuten) zijn waardeloos, lastig als je les geeft en kort als je geen les hebt. Het is goed dat dit gaat veranderen, maar mijn grootste ergernis zijn de korte pauzes. Ik kom niet tot ontspanning in zo'n groot gebouw [grote afstanden te lopen in de pauze, red.] in 15 minuten."

Didactische aanpak

Samenwerken, reflecteren, leerstrategieën kiezen en regie nemen over je eigen leerproces zijn de vier leervaardigheden waar de school zich in belangrijke mate op richt. Er zijn voor deze vier vaardigheden leerlijnen ontwikkeld die sinds afgelopen schooljaar in het nieuwe materiaal voor het mentoraat en de thema's worden verwerkt. Uitgangspunt is dat deze vaardigheden de basis zijn voor kennisverwerving, en de ontwikkeling van de vaardigheden een grote invloed heeft op de uiteindelijke resultaten die een leerling behaalt. Meer hierover later, onder het kopje 'Andere Doelen'.

In de onderbouw worden vrijwel alle lessen zelf door docenten ontwikkeld. Ook in de bovenbouw ontwikkelen docenten zelf veel lessen, maar wordt door een aantal secties wel of meer gebruik gemaakt van lesmethodes, omdat moet worden voldaan aan de eindtermen. Docenten gebruiken onder andere digitale didactiek, zoals flipping the classroom. Niet iedereen vindt dat er al voldoende variatie in werkvormen is. Er is aandacht voor het ontwikkelen van een breder palet van activerende werkvormen die geschikt zijn voor het (samen-)werken op het leerhuis.

De lesmethodes zijn nooit leidend, maar blijven een middel om een les vorm te geven. Het doel is om als docent te blijven nadenken over wat je doet en waarom je dat doet. Bovendien sluiten bestaande methodes vaak niet aan op de manier van werken op de school. Voor leerlingen is het prettig dat de materialen zelf worden ontwikkeld: "Ik ben ervan overtuigd dat het leuker is dan werken uit methodes, en dat maakt dat ik de stof beter verwerk en onthoud", geeft een leerling aan. Ook de docenten vinden het prettig om zelf verantwoordelijk te zijn voor de opdrachten die zij gebruiken.

Doordat docenten materiaal zelf ontwerpen worden de lessen authentiek en betekenisvol gemaakt. Docenten vertellen over zichzelf in lessen, en laten leerlingen keuzes maken. Zo worden bij geschiedenis bepaalde onderwerpen behandeld omdat aan eindtermen moet worden voldaan, maar mogen leerlingen soms ook zelf onderwerpen bedenken. Het liefst zou de school leerlingen nog meer keuzes willen laten maken in wat en hoe ze leren, omdat daarmee meer ruimte ontstaat voor het interesse van de individuele leerling. Dit is een van de inhoudelijke doelen van de herontwikkeling van de thema's.

In de klas is de docent voornamelijk begeleidend. Docenten zijn opgeleid tot didactisch coach en zorgen door middel van effectieve feedback dat leerlingen zich kunnen ontwikkelen en zich ondersteund voelen. Afhankelijk van de groep of een individuele leerling schakelen docenten naar een meer sturende rol. Zo hebben leerlingen veel verantwoordelijkheid over hun eigen leerproces, maar houden docenten hierbij rekening met individuele leerlingen. Om de missie van de school te realiseren wordt een positieve aanpak gebruikt, met de nadruk op wat een leerling kan in plaats van op wat hij niet kan.

Gebouw en buitenwereld

Het Vathorst College heeft vanaf het begin belang gehecht aan haar rol in de wijk. De school is gevestigd in een multifunctioneel gebouw: ICOON (informatie, cultuur, ontmoeting en onderwijs). In ICOON zit naast de school de openbare bibliotheek Eemland, Stichting Kinderdagverblijf Amersfoort, Scholen in de Kunst en sportvoorzieningen. De lokalen die de school overdag voor Lichamelijke Opvoeding en de kunstvakken gebruikt, worden daarnaast ook door andere partijen gehuurd, zoals bijvoorbeeld Scholen in de Kunst. De buitenwereld zit daardoor letterlijk in het schoolgebouw, maar mensen van buiten worden ook in de school uitgenodigd, zoals voor jaarlijkse festivals en benefietevenementen.

Sinds vorig jaar is het Vathorst College ook meer via de media naar buiten gaan treden, om anderen te laten zien hoe het onderwijs hier vorm wordt gegeven. Het doel hiervan is niet om anderen te overtuigen dat elke school het zo zou moeten doen, maar om te laten zien hoe het ook kan. De school organiseert buitenschoolse activiteiten: er vinden excursies en buitenlandse reizen plaats, en leerlingen lopen buiten school stages. Jaarlijks wordt een matineefestival georganiseerd, waar veel mensen uit de omgeving op af komen. Leerlingen presenteren op dit festival wat zij tijdens matineelessen hebben gedaan, bijvoorbeeld een circusvoorstelling, een stage fighting demonstratie, zelfgeschreven liedjes en zelf gekookte voeding. Bovendien is er veel samenwerking met HBO's en universiteiten, en lopen er veel studenten (stagiairs en onderzoekers) rond op de school.

De school probeert vaak aan te sluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen. In het kader van de maatschappelijke stage, bijvoorbeeld, organiseren leerlingen activiteiten voor bewoners van een verzorgingstehuis. Een ander voorbeeld is het nieuwe thema dat draait om duurzaamheid. Alle leerlingen moeten global citizenship ontwikkelen; ook de vmbo-t leerlingen die normaalgesproken vaker in hun eigen omgeving blijven. Internationalisering is in het jaar 2016 uitgebreid en wordt doorontwikkeld, mede doordat een relatie met een school in Istanbul is aangegaan. De school is sinds 2016 lid van het Akosha netwerk, dat zich bezighoudt met sociale innovaties wereldwijd. Waarschijnlijk zullen leerlingen naar vernieuwende scholen in het buitenland gaan, waarna ze wat ze hebben geleerd en ervaren weer terugbrengen naar de school.

De school heeft soms ook last van zijn omgeving als het gaat om uitvoering van het concept. Ouders en leerlingen kiezen heel bewust voor het Vathorst College. De school hoeft dus niet op te boksen tegen andere scholen. Wel moet de school zijn best doen om ouders ervan te overtuigen dat het onderwijsconcept ook geschikt is voor jongens. Ouders die de school voor hun dochter geschikt vinden sturen hun zoon toch vaak naar een andere school. De school vindt dat jongens juist vroeg in aanraking moeten worden gebracht met de verantwoordelijkheid die leerlingen hier krijgen. Daarnaast is het een feit dat scholen met een kunst- en cultuurprofiel meer meisjes trekken. Dit blijft een uitdaging voor het Vathorst College, dat graag een zo evenwichtig mogelijke verdeling in haar leerlingpopulatie wil realiseren.

Voornamelijk bij de start van het Vathorst College had de school problemen met de Inspectie. Recent had de Inspectie vragen over het verschil tussen de uitslagen van het school- en centraal examen. De standaard beoordelingsmethodiek van de Inspectie sluit onvoldoende aan bij vernieuwingscholen.

Andere scholen proberen zich te voegen naar de meetlat van de Inspectie, wat volgens het Vathorst College uniformiteit in de hand werkt. Het Vathorst College wil zich niet zonder meer voegen naar een beoordelingsmethodiek, en is recent door de Inspectie gevraagd mee te denken hoe het beoordelingsmodel geschikter gemaakt kan worden voor vernieuwende scholen. Ook docentenopleidingen sluiten nog niet goed aan op vernieuwingsscholen. Docentenopleidingen zijn vaak niet op de hoogte van de vaardigheden die docenten op vernieuwingsscholen nodig hebben, waardoor veel begeleiding nodig is van nieuwe docenten. Met de houding van andere po- en vo-scholen heeft de school geen problemen als het gaat om uitvoering van het concept. De overheid lijkt momenteel meer ruimte en vrijheid aan scholen te geven, bijvoorbeeld met de onderwijstijd. Het Vathorst College pakt deze vrijheid, bijvoorbeeld bij de pilots met de roostering.

Het Vathorst College mist vrijwel geen faciliteiten. De enige faciliteit die de school momenteel mist is een goede huisstijl. Onder andere de website en de communicatie kunnen een update gebruiken. Leerlingen en docenten zijn bezig een logo voor de school te ontwikkelen.

Pedagogisch klimaat

Veiligheid is een belangrijk kenmerk van het Vathorst College, en is een van de redenen dat leerlingen voor deze school kiezen. Het doel is dat leerlingen kunnen zijn wie ze zijn, en dit doel wordt door verschillende kenmerken van de school bereikt. Bij de kunstvakken leren leerlingen zich uiten. Zij moeten zich kwetsbaar opstellen en respect voor elkaar tonen. Bovendien vinden er discussies plaats waarom je bent wie je bent en wie je wilt zijn, en spelen mentoren een rol in de mate van veiligheid. Wanneer leerlingen pesten, wordt dit snel opgepakt. Niet alleen leerlingen, maar ook medewerkers moeten zichzelf zijn. Medewerkers geven aan als ze iets moeilijk vinden en stellen zich kwetsbaar op: "Er is meer gelijkwaardigheid en meer openheid. Onze leerlingen denken niet (zoals op veel andere scholen) dat de docent een apart wezen is en dat ze geen leven hebben buiten de school" (aldus een docent). Door de inzet op veiligheid scoort het Vathorst College hier een 9.7 op (bron: www.scholenopdekaart.nl).

De autonomie van leerlingen en medewerkers is belangrijk op het Vathorst College. Iedereen krijgt kansen, keuzemogelijkheden en verantwoordelijkheden. Zo kunnen leerlingen oefenen in het danslokaal als zij dit willen, zonder dat hierbij controle aanwezig is. Leerlingen zullen bij vragen eerst met elkaar overleggen, en daarna de docent pas inschakelen. Bovendien vindt er bij een overtreding eerst een gesprek plaats, en worden niet direct sancties opgelegd. Hierdoor is er minder strijd op de school. Een docent zegt: "Omdat we zo een fijne sfeer hebben kan ik dan met een leerling gaan zitten en hem aanspreken op zijn gedrag. Als ik aangeef waarom iets mij heeft geraakt of gekwetst en we dit met elkaar bespreken, dan merkt de leerling dat je fouten mag maken en dat het erbij hoort". De school is altijd op zoek naar de grenzen van mogelijkheden om verantwoordelijkheden aan leerlingen te geven.

Er is veel tijd voor gesprekken doordat wordt gewerkt in leerhuizen en door de breed gedragen missie van de school. Samen onderzoeken docenten en leerlingen waar zij staan en hoe zij zich kunnen ontwikkelen. Op de leerhuizen zijn er regels, maar deze regels worden niet door alle medewerkers even goed nageleefd. Hier willen de meeste medewerkers verandering in, en ook leerlingen willen meer duidelijkheid. Momenteel wordt maatwerk geleverd en wordt per leerling gekeken wat zijn grens is en waarmee je leerlingen helpt. Een gevaar van differentiëren is dat je niet consequent handelt. Ook leerlingen vinden deze vorm van maatwerk soms onrechtvaardig, omdat niet iedereen dezelfde sancties krijgt.

Leerlingen voelen zich door de kansen die zij krijgen gekend. Leerlingen moeten aangeven waarom ze iets vinden of waarom ze iets doen. Initiatieven worden gestimuleerd, en er wordt onderzocht of deze initiatieven kunnen worden uitgevoerd. Gelijkwaardigheid wordt gekenmerkt door het gebruik van voornamen en de persoonlijke benadering tussen leerlingen en docenten.

Voor ouders is het niet altijd duidelijk hoe het onderwijs er precies uitziet. Zij krijgen lastig inzicht in waar hun leerlingen staan en hoe zij zich ontwikkelen. Soms willen ouders dat hun kind meer structuur krijgt, maar dan wordt uitgelegd dat dit past binnen het systeem van de school. Wel wordt er dan gezocht naar individuele oplossingen. Leerlingen weten dat ze voor een vernieuwende school kiezen, maar kunnen deze keuze vaak niet volledig overzien. De school is erg anders dan andere scholen, waardoor het soms ondoorzichtig is. Ook bijvoorbeeld de determinatie van leerlingen uit de dakpanklas is soms lastig uit te leggen aan ouders en leerlingen. Hierin vinden ook dit jaar weer ontwikkelingen plaats teneinde de determinatie transparanter te maken.

Het Vathorst College is niet voor elke leerling geschikt. Leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum passen minder goed in dit onderwijs, omdat er een stuk minder structuur is dan op andere scholen en de leerhuizen een prikkelrijke omgeving zijn. Ondanks dat deze leerlingen wordt geadviseerd hier niet te komen, zijn ze er wel en gaat de school er mee om. Er zijn verder geen beperkingen in het accepteren van leerlingen. De school richt zich in het kader van Passend Onderwijs op lichamelijk beperkte leerlingen of chronisch zieke kinderen. Deze leerlingen passen bij het onderwijssysteem met veel mogelijkheden voor maatwerk en het moderne gebouw. Relatief veel leerlingen hebben een angststoornis, omdat deze kinderen op deze school een groot gevoel van veiligheid ervaren. De zorgcoördinator en zorgcoaches spelen een belangrijke rol in de begeleiding van zorgleerlingen en het vormgeven van een maatwerkoplossing waar nodig.

Andere doelen

Het Vathorst College vindt uiteenlopende andere doelen belangrijk, namelijk persoonsvorming, zelfsturing, eigen verantwoordelijkheid, samenwerken, creativiteit, kritisch denken en maatschappelijke bewustwording. Deze andere doelen worden binnen de school niet expliciet benoemd, en kunnen dan ook niet door iedereen worden opgenoemd. Wel kunnen de meesten op school de leervaardigheden opnoemen.

De leeractiviteiten op de school zijn niet expliciet ingericht om andere doelen te bevorderen. Alle doelen en activiteiten op de school hangen met elkaar samen. De visie is de mens als geheel, waaruit de andere doelen voortkomen. Zoals een schoolleider zegt: “Het begint al bij de filosofie en de visie. Dit moet echt onderdeel zijn van de school. Het moet niet alleen een instrumenteel ding zijn”. Als school moet je er echt in geloven dat pubers de verantwoordelijkheid aankunnen die zij op het Vathorst College krijgen. Dit geloof is de basis voor het komen tot de andere doelen.

De andere doelen ontstaan in elk geval vanuit de positieve benadering, welke ervoor zorgt dat leerlingen kunnen zijn wie ze willen zijn. Bovendien draagt de didactische aanpak bij aan de andere doelen. Het didactisch coachen is binnen leerhuizen een belangrijke manier om feedback te geven en om leerlingen bewust van zichzelf te maken. Thematisch onderwijs draagt ook bij aan de andere doelen, bijvoorbeeld aan het bewerkstelligen van maatschappelijke betrokkenheid, omdat kan worden ingesprongen op de actualiteit. De kunstvakken zijn ook een manier om de andere doelen te bereiken. Verder is het van belang dat docenten dezelfde kant opkijken: “Je moet er met zijn allen voor gaan en iedereen moet er achter staan”, zoals een schoolleider zegt.

Aangezien het Vathorst College nog weinig expliciet bepaalde leeractiviteiten uitvoert om specifieke andere doelen te bereiken, weet de school nog weinig over de werkzaamheid van de activiteiten. Door een docentonderzoeker is een onderzoek gedaan naar de bijdrage van kunstvakken in vakoverstijgende vaardigheden op de school, maar bewijs voor het nut van de aanpak om andere doelen te bevorderen is voornamelijk anekdotisch. Docenten zien het dagelijks in de praktijk en de school hoort het ook terug van oud-leerlingen, die onder andere aangeven dat ze veel beter met verantwoordelijkheid om kunnen gaan dan de meeste leeftijdsgenoten.

Enig zicht op de activiteiten heeft het Vathorst College door de ISelf 'richting, ruggensteun en ruimte'. De coördinatoren zelfverantwoordelijk leren hebben samen met andere

vernieuwingsscholen rubrics ontwikkeld waarmee leerlingen hun eigen reflecties kunnen beoordelen, en inzicht kunnen krijgen in hoe ze vervolgstappen kunnen maken.

Tussen de andere doelen en traditionele doelen wordt geregeld een spanning ervaren. Voornamelijk in de bovenbouw ervaart de school een spanning. De Inspectie heeft de school recent aangesproken op het verschil tussen het schoolexamen en centraal examen. De schoolleiders vinden dat deze feedback op school besproken moet worden, en dat ervoor gezorgd moet worden dat de school de stijgende lijn voortzet. Docenten ervaren daarentegen soms ook druk om de schoolexamencijfers te drukken om zo dichterbij het CE-gemiddelde te blijven.

In de onderbouw is de spanning tussen traditionele en andere doelen ook aanwezig, bijvoorbeeld bij de doorstroom naar de bovenbouw, het kiezen van het goede vakkenpakket, en het percentage zittenblijven. Er is geen verschil in deze spanning tussen de niveaus. Wel is er een verschil in spanning tussen secties. Sommige secties zijn het niet eens met de eindtermen die door de overheid worden gesteld. Zij vinden andere vaardigheden net zo belangrijk en vinden dat deze vaardigheden ook in de examens zouden moeten zitten, zoals onderzoekende vaardigheden. Een docent zegt: "Wij geven niet chronologisch les (omdat we thematisch werken), en er is een grote groep geschiedenisdocenten die chronologie onmisbaar vinden. We stoeien dan ook vaak met de vraag hoe we binnen de thema's kunnen opereren en toch voor ons vak waardevolle opdrachten kunnen geven". De spanning tussen traditionele en andere doelen wordt dan ook voornamelijk ervaren door de nadruk van de buitenwereld op de traditionele doelen, en niet bij medewerkers zelf.

Differentiële leerbehoeften

De manier waarop het onderwijs wordt gegeven op het Vathorst College is zoals eerder gesteld niet voor iedereen geschikt. Leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum hebben meer structuur nodig dan binnen het Vathorst College wordt geboden. Bovendien moeten leerlingen met

verantwoordelijkheid en plannen om kunnen gaan, of om kunnen leren gaan. Als leerlingen dit niet kunnen, is de school niet geschikt voor hen. Een schoolleider zegt: “De wil van de leerling moet er zijn. Leerlingen moeten bewust voor deze school kiezen”.

Leerlingen kunnen, zoals eerder aangegeven, lang van niveau wisselen. Het onderwijs is ook voor hoogbegaafde leerlingen geschikt, maar niet alle docenten weten hoe zij deze leerlingen kunnen uitdagen. Excelleren kan goed binnen deze onderwijsvorm denken medewerkers, maar zij weten niet hoe zij hier leerlingen toe kunnen uitnodigen. Leerlingen kunnen er zelf voor kiezen om opdrachten op een hoger niveau te maken, maar vaak kunnen leerlingen hiertoe meer gestimuleerd en uitgedaagd worden. Nu zijn er af en toe individuele afspraken met leerlingen (bijvoorbeeld vervroegd examen doen), maar dit gebeurt niet vaak.

Het onderwijs is nog niet volledig geschikt voor het vmbo. Het valt op dat vmbo-leerlingen in de derde klas minder verantwoordelijkheid kunnen nemen dan andere leerlingen die bijna eindexamen doen, maar ook dan leeftijdsgenoten van andere niveaus. Dit vereist soms een andere en meer gestuurde aanpak door de docenten: lesstof in kleinere delen aanbieden, rekening houden met een kortere spanningsboog en meer sturing in het laten nemen van verantwoordelijkheid en hierop controleren. Het is soms lastig op het leerhuis om de VMBO-t leerlingen de aandacht te geven die zij nodig hebben. Een vmbo/havo-leerling zegt: “Bij sommige vakken merk ik dat de zwakke leerlingen niet altijd genoeg aandacht krijgen, zeker als veel leerlingen in een klas ambitieus zijn en meer ondersteuning nodig hebben bij een lastig vak.”

De school kent weinig leerlingen met een andere etnische achtergrond. Dit is waarschijnlijk een effect van de samenstelling van de wijk, en mogelijk hechten mensen van andere culturen minder aan de andere doelen waar de school op focust. Voor leerlingen uit kansarme en kansrijke gezinnen is het onderwijs even geschikt. Er zitten door de locatie en door het bewustere keuzep proces wel meer leerlingen uit kansrijke gezinnen op de school. Bovendien moet een laptop worden aangeschaft, wat ook een drempel zou kunnen zijn.

De school heeft nu nog geen specifieke strategieën om met verschillende groepen leerlingen om te gaan. Momenteel worden zij zich ervan bewust dat dit nodig is. Leerlingen kunnen op dit moment wel kiezen voor verschillende verwerkingsvormen bij opdrachten. Zij mogen ook zelf manieren aandragen om opdrachten te voltooien. Leerlingen kunnen de stof nu vaak op meer manieren tot zich nemen dan op andere scholen, bijvoorbeeld door een klassikale uitleg, in groepjes, individueel, of door bronnen op Moodle (de elektronische leeromgeving) of instructievideo's te bekijken. Niet altijd wordt getoetst wat leerlingen hebben geleerd. De afronding kan bijvoorbeeld ook het maken van een collage, eindopdracht of opstel zijn.

Het onderwijs kan ook geschikter gemaakt worden voor leerlingen die niet goed kunnen plannen, maar wel andere talenten hebben. Soms komen leerlingen op een lager niveau uit dan verwacht. Dit wil de school op korte termijn verder onderzoeken. Het rendement is nog wel positief: veel meer leerlingen stromen op dan af. Verder wil de school aanpassingen maken om meer tegemoet te komen aan hoogbegaafde leerlingen. Zo zouden ze graag opdrachten op meer niveaus willen kunnen aanbieden, maar dit kost nu nog te veel tijd. Een docent heeft het volgende idee: "Voor de leerling die meer aan kan en wil zouden we een aantal modules of opdrachten moeten ontwikkelen die meer aansluiten met het HBO of de universiteit. In de onderbouw zou je dat kunnen richten op de sector- of profielkeuze. Je zou dat aan kunnen bieden in plaats van een basismodule, zo voorkom je dat het extra werk is. Het is van belang dat die modules motiverend zijn".

Organisatie en kwaliteit docenten

Er is een profiel opgesteld waar alle medewerkers aan moeten voldoen, waarin expliciet aandacht is voor specifieke eisen aan een Vathorst-docent, zoals coachvaardigheden, improvisatievermogen en goed met collega's kunnen samenwerken. Op de eisen beschreven in het profiel worden nieuwe medewerkers geworven. Medewerkers moeten net als de leerlingen bewust voor de school kiezen. Het is voor de school belangrijk dat iedereen op dezelfde manier naar leerlingen kijkt: met vertrouwen en een positieve instelling. Verder mag iedereen zichzelf zijn. Docenten moeten kunnen leren samenwerken op een leerhuis. Je moet je hier kwetsbaar kunnen opstellen en anderen kunnen helpen. Een schoolleider zegt: "Je moet vanuit je macht kunnen komen en vanuit gelijkwaardig niveau met leerlingen en collega's kunnen levelen. En het is van belang dat je kan samenwerken met collega's". Docenten hebben geen eigen domein zoals je dat in een klaslokaal kan creëren. Om geschikte docenten te vinden, wordt door nieuwe docenten eerst een dag meegelopen. Na deze dag wordt feedback gevraagd aan de collega's met wie is gewerkt.

In het eerste jaar dat docenten op het Vathorst College werken, is er een uitgebreid begeleidings- en beoordelingstraject. Het valt leerlingen op dat nieuwe docenten zich de manier van werken op het Vathorst College eigen maken. De beoordeling is wel streng en er vallen mensen na een jaar uit. Niet iedereen kan even snel leren om op de 'Vathorst-manier' te werken. Voorheen was het lastig om mensen te vinden die op deze school wilden werken, maar dat is nu geen probleem meer. Ook is er een periode geweest waarin werd geworven op docenten met meer ervaring met het draaien van examenprogramma's en vmbo-t klassen, maar ook meer levenservaring. Naast begeleiding van nieuwe medewerkers vindt er continue professionalisering van huidige medewerkers plaats, bijvoorbeeld door middel van een cursus didactisch coachen en leerhuismanagement.

Medewerkers van het Vathorst College verschillen van mening over de mate waarin iedereen kan meepraten over beleid. De school is vrij traditioneel ingericht, met een directie, afdelingsleiders, secties en docenten. Het team wordt nu al zoveel mogelijk betrokken, en proces en besluitvorming liggen al meer bij docenten en afdelingsleiders – en soms bij mentoren in overleg met ouders – dan bij de directie. Medewerkers vinden dat het MT altijd openstaat voor ideeën, en dat je dit op een

informele manier kan aangeven. Je moet er wel zelf achteraan, maar initiatieven worden gestimuleerd. Een gevaar is dat een docent teveel hooi op zijn vork neemt, omdat dit bovenop andere activiteiten komt. Dit gaat mogelijk ten koste van de kwaliteit van een initiatief. Een wiskundedocent zegt: “We hebben als docent wel autonomie, maar voor de middelen die je nodig hebt om de autonomie goed in te vullen moet je lef tonen en je hard maken voor wat je nodig hebt.” De schoolleiding wil toe naar meer autonomie voor professionals, en heeft hiertoe de leerhuisteam zelfstandiger gemaakt. Ook ouders en leerlingen worden betrokken in besluitvorming middels de leerlingenraad, de MR en de OPG.

